

مبانی تعلیم گوش
و نُت خوانی
(سُلفرُ)

نوشتہی
محمد رضا گرگین زاده

انتشارات سرود

فهرست

۴۴	مرحله دهم میران ترکیبی $\frac{6}{8}$	۹	مقدمه
	طریقه صرب‌رَدن در میران $\frac{6}{8}$ (صرب رَدن		
۴۶	«ترکیبی»		فصل اول ریتم و ریتم‌حوانی
۵۰	مرحله یازدهم نُت‌حوانی ندون صدا		مرحله اول آشنایی نا ریتم، تمرین
۵۱	مرحله دوازدهم دوره‌کردن	۱۴	صرب‌رَدن
			مرحله دوم طریقه صرب‌رَدن صحیح،
	فصل دوم گام‌حوانی	۱۶	حایگیری شکل نُت‌ها
۵۳	مرحله اول آشنایی نا گام	۲۰	مرحله سوم شکل‌گیری میران‌ها
۵۵	مرحله دوم شناسایی نُت دو (توییک)		افزایش طول صدا (حط اتحاد، نقطه
	مرحله سوم نُت‌حوانی بر مسای گام دو	۲۲	حلوی نُت
۵۶	(توییک سل، فا)	۲۴	مرحله چهارم طرر احرای بت چنگ (♩)
	مرحله چهارم خواندن گام دو در قالب	۲۵	صرب رَدن ساده (دوقسمتی)
۵۸	نمونه‌های مختلف ریتمیک		مرحله پنجم طرر احرای سیاه نقطه‌دار و
	شناسایی نُت‌های سی و ر (همسایه‌های	۲۷	چنگ (♩، ♪)
۵۹	(دو)	۲۹	صرب نالا
۶۱	شناسایی نُت ر		مرحله ششم طرر احرای بت دولاجنگ
۶۲	مرحله پنجم آکورد و آرپژ	۳۰	(♩♩)
۶۳	۲- شناسایی نُت سُل (درحه پنجم)	۳۲	صدصرب
	مرحله ششم گام ماژور، مرور در مطالب		مرحله هفتم طرر احرای چنگ نقطه‌دار و
۶۵	گذشته	۳۴	دولاجنگ (♩♩)
۶۶	مرحله هفتم مارش ملودی	۳۵	سکپ
۶۸	شناسایی نُت می	۳۷	مرحله هشتم تریوله (سه بر دو)
	مرحله هشتم شناسایی نُت فا (درحه	۳۷	طرر احرا
۶۹	چهارم)	۴۰	مرحله نهم میران $\frac{4}{8}$ و $\frac{3}{8}$

۱۱۱	خط اتحاد	۷۰	آشنایی با گام میور
۱۱۲	تمرین‌ها	۷۱	تشخیص آکورد ماژور از مینور
۱۱۳	مرحله چهارم نُت چنگ، پرچم و شاهین	۷۳	مرحله نهم شناسایی نُت لا (درجه ششم)
۱۱۳	درجه مابل بودن شاهین‌ها	۷۵	مرحله دهم آشنایی با آکورد هفتم نمایان
۱۱۶	تمرین‌ها	۷۷	مرحله یازدهم گام‌های میور
۱۱۶	مرحله پنجم نقطه حلوی نُت	۷۹	مرحله دوازدهم دوره کردن
۱۱۷	سیاه نقطه‌دار		
۱۱۸	سکوت چنگ		
۱۱۸	آکسان (ناکید)	۸۱	فصل سوم تقلید صدا و ریتم
۱۱۹	مرحله ششم نُت‌های دولاجنگ	۸۲	مقدمه خواندن صداهایی که می‌شویم
۱۲۱	سکوت دولاجنگ	۸۳	مرحله اول
۱۲۱	خط اتصال	۸۴	مرحله دوم
۱۲۲	تمرین	۸۴	مرحله سوم
۱۲۳	مرحله هفتم چنگ نقطه‌دار	۸۴	مرحله چهارم
۱۲۴	دولاحظ	۸۵	مرحله پنجم
۱۲۵	تمرین	۸۷	مرحله ششم
۱۲۵	مرحله هشتم علامت‌های تعبیردهنده	۸۸	مرحله هفتم
۱۲۷	علامت‌های ترکیبی	۹۰	مرحله هشتم
۱۲۹	مرحله نهم تریوله (سه‌تایی)	۹۲	مرحله نهم
	مشخص کردن جایگاه دقیق نُت‌ها (سطح اکتاواها)	۹۴	مرحله دهم
۱۳۰	اکتاواها)	۹۶	مرحله یازدهم
۱۳۲	مرحله دهم علامت‌های تکرار	۹۸	مرحله دوازدهم
۱۳۴	تکرار یک یا چند میران		
	مرحله نازدهم علامت‌های حالات (نواس)		
۱۳۵	حامل یک‌خطی (برای ریتم)	۱۰۱	فصل چهارم قواعد نُت‌نویسی
۱۳۷	مرحله دوازدهم دوره	۱۰۴	مرحله اول خطوط حامل، کلیدها، گروه، ابرو (آکولاد)
		۱۰۶	شکل نُت‌های موسیقی
		۱۰۷	مرحله دوم علامت‌های آعارین
		۱۰۹	فاصله افقی نُت‌ها
		۱۰۹	سکوت‌ها
		۱۱۰	مرحله سوم قاعده کلی در مورد میران‌ها
۱۳۹	مقدمه		
۱۳۹	شیوه کار کردن	۱۳۹	فصل هشتم کار با نواز
۱۴۰	حله اول دیکه	۱۴۰	مقدمه و روش کار
۱۴۲	حله دوم دیکه او ۲	۱۴۲	مرحله اول صرب ردن، خواندن ملودی،
۱۴۳	حله سوم دیکته ۱ و ۲	۱۴۳	کیفیت سارها
۱۴۵	حله چهارم دیکه	۱۴۵	مرحله دوم تشخیص تقسیمات ریتم،
۱۴۶	حله پنجم دیکته	۱۴۶	شناسایی نت دو، سارهای رهی
۱۴۷	حله ششم دیکته	۱۴۷	مرحله سوم صرب ردن صحیح، خواندن گام
۱۴۸	حله هفتم دیکه	۱۴۸	اصلی، سارهای نادی چوبی
۱۴۸	حله هشتم دیکته	۱۴۸	مرحله چهارم تشخیص صرب‌های آهنگ،
۱۴۹	حله نهم دیکته	۱۴۹	شناسایی نمونه‌های کوچک سارهای نادی
۱۵۰	حله دهم دیکته	۱۵۰	برنجی
۱۵۱	حله یازدهم تمرین و دیکته	۱۵۱	مرحله پنجم تشخیص سرصرب، صرب بالا و
۱۵۱	حله دوازدهم دیکته ۱ و ۲	۱۵۱	سیاه نقطه‌دار و چنگ
۱۵۳	دوره	۱۵۳	شناسایی حرکات گام‌وار
			تعقب خط ملودی
			مرحله ششم دولاجنگ، صد صرب، نُت سل
۱۵۵	مقدمه روش تمرین	۱۵۵	و تعقیب خط ناس
۱۵۶	مرحله اول تمرین‌ها	۱۵۶	مرحله هفتم شناسایی چنگ نقطه‌دار و
۱۵۶	مرحله دوم تمرین‌ها	۱۵۶	دولاجنگ، سکپ و نُت می
۱۵۶	مرحله سوم تمرین‌ها	۱۵۶	مرحله هشتم شناسایی تریوله، نت فا، نوع
۱۵۷	مرحله چهارم تمرین‌ها	۱۵۷	تالیه و سه نوع طرر احرا
۱۵۷	مرحله پنجم تمرین‌ها	۱۵۷	مرحله نهم تعس نوع دقیق میران، شناسایی
۱۵۸	مرحله ششم تمرین‌ها	۱۵۸	نت لا و ریتم پایه
۱۵۸	مرحله هفتم تمرین‌ها	۱۵۸	مرحله دهم آکوردشناسی و تشخیص کِداس،
۱۵۸	مرحله هشتم تمرین‌ها	۱۵۸	نکاتی در مورد موسیقی ایرانی
۱۵۹	مرحله نهم تمرین‌ها	۱۵۹	مرحله یازدهم رنتم‌های محلف شناسایی
۱۵۹	مرحله دهم تمرین‌ها	۱۵۹	گام‌های میور و نواس
۱۵۹	مرحله یازدهم تمرین‌ها	۱۵۹	مرحله دوازدهم دوره کردن
۱۶۰	مرحله دوازدهم تمرین‌ها	۱۶۰	چگونه نُت آهنگی را که می‌شویم
۱۶۰	دوره	۱۶۰	نویسیم؟

واژه‌نامه

۱۷۳ منابع به زبان‌های دیگر

صمیمه ۱

۱۶۹

واژه‌نامه فارسی - انگلیسی

صمیمه ۲

منابع و مآخذ

۱۷۳

منابع به زبان فارسی

مقدمه

به طور خلاصه، خواندن و نوشتن نُت‌های موسیقی را که اغلب با آموزش تئوری مقدماتی
بیر همراه است، «سُلْفِژ»^۱ می‌گویند.

در برخی روش‌های قدیمی‌تر (که در کشور ما هم کم و بیش متداول بوده) با حدا
کردن سه عامل **خواندن (نُت‌خوانی)**، **نوشتن (دیکته موسیقی)** و **تئوری موسیقی** از
یکدیگر، کلمه سُلْفِژ بیشتر به معنی نُت‌خوانی، مورد نظر بوده و بارزترین مشخصه آن
استفاده همه‌گیر از کتاب‌های رودلف و پورولی در وحه غالب آن می‌باشد.^۲

اما از آنجا که امروزه در اغلب مدارس موسیقی دنیا (و از جمله کتاب حاضر) معای
وسیع‌تری از کلمه سُلْفِژ مورد نظر است (حتی وسیع‌تر از تعریفی که در ابتدا ذکر شد) و
برای اینکه تصویری بسی معای این کلمه در دهه داشته باشیم، در این کتاب از معادل
فارسی «**تعلیم گوش و نُت‌خوانی**» استفاده شده است.

مطور از تعلیم گوش عبارت است از بالا بردن توانایی حس شنوایی در تشخیص و
درک عوامل سارنده موسیقی از قبیل ریتم، ملودی، هارمونی، ارکستراسیون و غیره و
رابطه میان آنها

با توجه به قلمرو سنتاً وسیعی که این رشته بالقوه می‌تواند داشته باشد واضح است که

۱ solfège کلمه‌است فرانسوی از ریشه ایتالیایی solfeggio که در اصل نمرس‌هایی برای صدا (خوانندگان) بوده و
امروزه به همان معنی که در بالا ذکر شد در برخی کشورها از جمله فرانسه مورد استفاده فرار می‌گردد (برای
اطلاعات بسر به کتاب‌های فرهنگ موسعی مراجعه شود)

۲ البته قابل ذکر است که گاه (به‌ویژه بعد از انقلاب) کلاس‌هایی به طور کم و بیش خصوصی با روش‌های دیگری
سکلیل شده از جمله کلاس‌های هرمنده عربی آقای سرب لطفی که مورد توجه هر جوان رنادی واقع شده و در
صورت رفع گرفتاری‌ها و بوفی ایشان در نه چات رساندن کتابی در اس رمنه موحاب رشد بسر فرهنگ موسعی
فراهم خواهد شد

چنانچه پیشبرد آن همراه با روشی منطقی و برنامه‌ای سنجیده توأم باشد، می‌تواند به صورت کلاسی فراگیر، در آماده کردن هرحویان برای طی مراحل گوناگون موسیقی-ار آماتوری تا حرفه‌ای-بیادی‌ترین نقش را داشته باشد

و اما در رابطه با استفاده از مطالب کتاب حاضر، توجه به نکات زیر بسیار مؤثر خواهد بود

۱- از آشنایی که ریربای فکری تنظیم چنان کنانی، سعی در بردیکی هرچه بیشتر به طبیعت و فطرت انسانی از طرفی و استفاده از دستمایه‌های عینی فرهنگ ملی در امر آموزش و پرورش به‌ویژه روش همرمدان بررگ ایرانی بوده است، لذا توجه به این دو عنصر

اصلی، برای فهم روح کتاب (مخصوصاً برای معلمین و مربیان عزیز) ضروری است
 ۲- ضمن اینکه بهایت دقت در جامعیت و تنظیم سیستماتیک مطالب کتاب به‌عمل آمده، معهدا می‌تواند، صرفاً به مثانه طرحی کلی و راهمایی جهت عمل تلقی شده و نا تکیه بر تحریبات و ابتکارات شخصی به پیش برده شود این نکته بیشتر برای معلمین و مربیان محترم بود، اما، هرحویان، به‌ویژه وقتی که برد خود کار می‌کنند بهتر است مطالب کتاب را با دقت و حراء به حراء تعقیب نمایند

۳- یک نکته بسیار حابر اهمیت این است که تمرین به‌خودی‌خود به مشت است به معنی، ندین معنی که هرآیه مطلب یا عملی را حوب و صحیح فراگرفته باشیم، تمرین باعث تقویت، تحکیم و بالارفتن کیفیت آن می‌شود که در این صورت البته بسیار مشت است اما برعکس، اگر مطلب یا عملی را غلط، ناقص و یا نیمه‌کاره و سطحی یاد گرفته باشیم، در این صورت تمرین حتماً نتیجه‌ای معنی خواهد داشت که ریان آن به‌مراتب بیشتر از تمرین نکردن است بنابراین، تا مطلبی را به طور صحیح و کامل فراگرفته‌ایم نباید به تمرین بپردازیم به بیان دیگر

تمرین به معنای مرور و تکرار مطلب یا عملی خاص، باید از نقطه‌ای شروع شود که آن را صحیح و کامل فراگرفته‌ایم

۴- مطالب مورد مطالعه در هفت عنوان دسته‌بندی شده که در هر جلسه کار بهتر است از هر عنوان مقداری کار شود، به همین منظور هریک از فصل‌های هفتگانه کتاب، خود به

۱۲ مرحله تقسیم شده است، به طوری که هر مرحله از فصلی با مرحله مشانه (هم‌شماره) از فصل‌های دیگر رابطه ارگاییک دارد بنابراین در هر جلسه، یک مرحله معین از تمام فصل‌ها باید کار شود در این صورت، برنامه کار هر جلسه عمارت خواهد بود از

الف در اولین جلسه، از هر فصل، مرحله اول آن + مقدار کافی از تمرینات صمیمه
ب در دومین جلسه، از هر فصل، مرحله دوم آن + مقدار کافی از تمرینات صمیمه و به‌همین ترتیب تا جلسه دوازدهم

حال اگر به طور متوسط مدت هر جلسه را یک ساعت و پبحاه دقیقه (یعنی ۱۱۰ دقیقه) و برای هر مرحله از هر فصل ۱۴ دقیقه در نظر بگیریم، رمان لازم برای پرداختن به همه فصل‌ها، ۹۸ دقیقه (۷×۱۴=۹۸) خواهد بود که اگر از کل رمان کلاس کم شود ۱۲ دقیقه باقی می‌ماند که آن هم برای تمرینات صمیمه آخر کتاب کافیت

تذکر در موارد خاص و بنا به تشخیص مربی، مطالب هر فصل به طور مستقل هم می‌تواند کار شود

با توجه به مطالب بالا رمان لازم برای تمام کردن کتاب، ۱۲ جلسه یعنی در حدود ۳ ماه می‌باشد که البته نا در نظر گرفتن شرایط سنی، معلومات قلبی و آمادگی هرحویان و همچنین محدودیت‌های رمانی و سایر مسائل، این مدت می‌تواند بیشتر و یا حتی کمتر باشد

۵- همان‌طور که قبلاً اشاره شد، بهتر است که آموزش تئوری و تعلیم گوش و نوحوانی همراه با هم انجام شود، لذا با توجه به اینکه در رمیه تئوری کتاب‌های متعدد و سستاً حوبی در دسترس است، حر در موارد ضروری، از توضیحات مکرر در مورد تئوری موسیقی احتنا شده و هرحویان می‌تواند در این خصوص به کتاب‌های دیگر مراجعه یا از توضیحات مربی خود استفاده نماید توضیحات لازم مربوط به هر فصل هم در ابتدای همان فصل آمده، بنابراین کتاب حاضر بیشتر حسه‌های عملی کار را هدف قرار داده و هم از این‌روست که به خاطر نقش پرورشی که معلم‌ان عزیز می‌توانند ایفا کنند، در ایحا به حای کلمه معلم، کلمه «مربی» به کار رفته است که به‌نظر

فصل اول

ریتیم و ریتیم حوایی

قطعاً همه ما به طور طبیعی با ریتیم (ورن) آشنایی داریم، چه از طریق طبیعی مانند گردش شب و روز و ضربان نبض خودمان و چه در حرکات مختلفی که در زندگی روزمره با آن سروکار داریم، مانند راه رفتن، صدای کار کردن یک ماشین، کوبیدن میخ به دیوار، شمردن اشیاء و غیره

در موسیقی نیز، همین قدر که هریک از ما، همراه با آهنگی که می‌شود سر تکان می‌دهد یا روی پای خود می‌ریزد، بیانگر این انس و الفت دیرینه ما با ریتیم است اما، در مقام یادگیری موسیقی، می‌خواهیم این معنا را به طور دقیق‌تری عمق و وسعت بخشیم؛ یا به بیان دیگر از نظر تئوری، داسته‌های خود را بر موارد علمی و منطقی استوار ساخته و از نظر عملی با بهره‌گیری از فون و روش‌های صحیح‌تر، قابلیت‌های اجرایی خویش را بالا بریم

برای استفاده بهتر از مطالب این فصل، راهمایی‌های زیر را مد نظر داشته باشیم

- ۱- توصیه‌های تئوریک صرفاً برای درک بهتر مطالب است (هرچا لازم است)، نباید در حرئیات آن عرق شویم در ابتدا بهتر است تأکید بیشتر روی مسائل عملی باشد و با اجرای تمرین‌های مختلف، حس و درک خود را در عمل تقویت کنیم
- ۲- نکات فنی که در طی مراحل مختلف به آنها اشاره شده، گرچه اغلب ساده و طبیعی هستند و حتی در پاره‌ای موارد بدیهی به نظر می‌رسند، اما، باید دانست که در کارهای عملی، یادگیری به‌تعمق کافی نیست، بلکه تکرار و تمرین منظم و مداوم همین موارد ساده است که در بهایت به مهارت تبدیل می‌شود

بنابراین تا در انجام مطالب یک‌مرحله مهارت لازم را کسب نکرده‌ایم، نباید به مرحله بعدی

مرحله اول

تمرین ۱- قبل از هر چیز باید ریتم^۱، عمیقاً حس شده و نه درون ما راه یابد برای این کار، ابتدا یک نوار موسیقی^۲ انتخاب کرده، صمن گوش دادن، همراه با آن شروع به دست زدن می‌کنیم

وقتی مطمئن شدیم که دست زدن ما با ریتم موسیقی کاملاً هماهنگ است و مشکلی نداریم، همین کار را با زدن پا روی زمین انجام می‌دهیم، سپس با تکان دادن سر، و نه همین روش با حرکات انتکاری و با قسمت‌های مختلف بدن این عمل را تکرار می‌کنیم تا خوب مسلط شویم

این حرکات مطمئن، دست زدن، سر تکان دادن و غیره را، در موسیقی صرب زدن می‌گوییم

اگر کمی بیشتر دقت کنیم، متوجه خواهیم شد که با یک آهنگ، به طرق گوناگون می‌شود صرب زد، مثلاً، با فاصله‌های کوتاه و پی‌درپی، یا با فاصله‌های بلندتر، یا فقط در ابتدای هر حمله (تکی) و از این قبیل

اکنون صمن آزمایش انواع مختلف صرب زدن همراه نوار، نمونه‌های حدیدی را خود ابتکار کنید بالاخره، بسپید، آیا می‌توانید به مدت پنج دقیقه، به طور پیوسته و بدون اشتباه، همراه نوار صرب بریزید؟

تمرین ۲

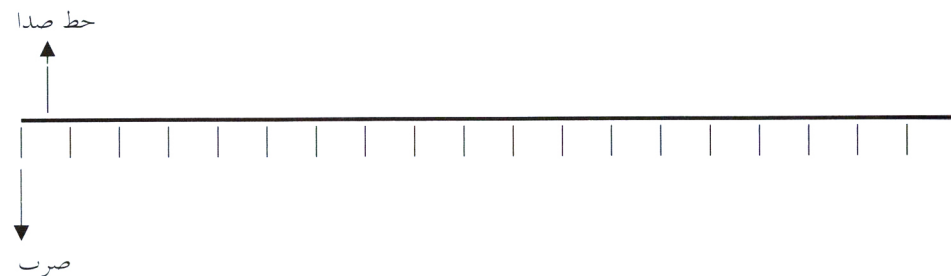
الف یکسری صرب‌های مساوی با سرعت متوسط بریزید (با دست، پا، یا با مداد روی میز یا راه رفتن)، (← ش ۱)

شکل ۱

ب صمن ادامه صرب زدن، یک صدای کشیده و ممتد بخوانید (با لفظ لا یا دو) (← ش ۲)

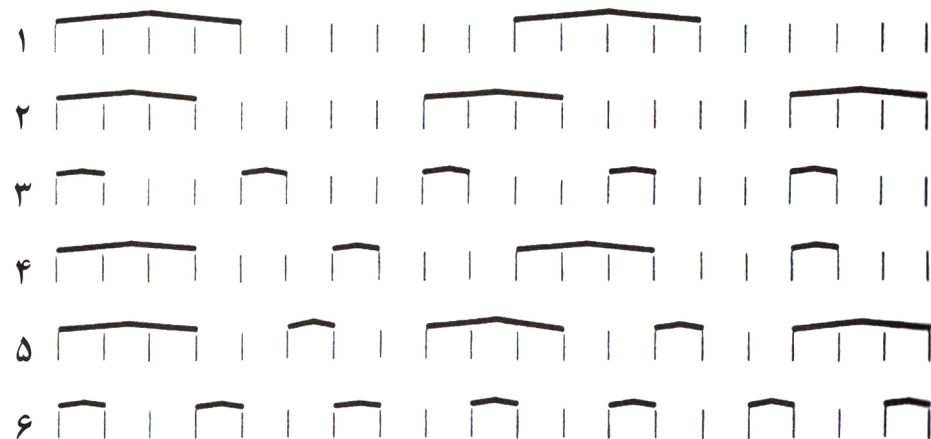
شکل ۲

به صرب‌های مساوی و یکنواختی که در طول موسیقی زده می‌شود (حس می‌شود) و برای اندازه‌گیری طول صداها به کار می‌رود، صرب‌های متریک (metric) می‌گویند^۱

ج به طریق قبل صرب بریزید و این بار فقط روی صرب‌هایی که به وسیله خط صدا به هم وصل شده‌اند بخوانید (روی صرب‌های بدون خط صدا بخوانید) (← ش ۳)

شکل ۳

^۱ برای درک بهتر، می‌توان، نسبت فاصله بین دو صرب موالی را با مجموع صرب‌ها، مانند نسبت ساسمیر به میر، فرض کرد

^۱ چگونگی رسم در مرحله سوم بوضوح داده خواهد شد
^۲ نهر است نوار انتخاب حاوی آثار کونا و متعدد باشد؛ در غیر این صورت می‌توانیم از چند نوار مختلف استفاده کنیم